

LLIBRES

Els desnonats de la història

Lluís Muntada

ELS CONVIDATS

Emili Teixidor
Editorial Columna, 2010
255 pàgines. 20 euros

Potser és cert que la majoria d'escriptors sempre estan (re)escrivint una única obra. En aquesta successió d'ones concèntriques no cal diagnosticar de manera necessària un esgotament del filó narratiu, sinó més precisament el poder magnètic de la literatura, capaç de modelar de múltiples formes els principals pèndols vitals d'un escriptor. El cas és que un ple sentit orgànic domina l'obra d'Emili Teixidor (Roda de Ter, 1934). Tant si ens remetem al substrat evocatiu de *Retrat d'un assassí d'ocells* (1988), com al detallat fris social que revela *El llibre de les mosques* (2000), com a l'altitud literària de la crònica històrica i humana exposada a *Pa negre* (2003), com a aquesta darrera obra (*Els convidats*), la novel·lística d'aquest autor se cenyeix a un cronotop molt determinat: el marc temporal de la postguerra i els escenaris rurals de la Plana de Vic.

Els convidats desplega un estol de personatges que, des del cor de la ruralia, exposen la misèria moral del franquisme i donen carta d'existència als ciutadans més desnonats en aquella època ferotge. Es tracta de personatges proverbials: un alcalde destituït per haver volgut doblegar els interessos dels propietaris de la Colònia; un alcalde escollit a dit, un terratenent sense escrúpols; un mossèn que practica l'art de la fuga; un

vicari que vetlla per l'ortodòxia del nacional-catolicisme; un pres republicà fugit; un mestre anatemitzat per les autoritats; un intel·lectual del Règim; un jove poeta emergent que sap que tota possibilitat de futur passa per abraçar l'ideari dels que van assassinar el seu pare; els governants convidats a un casament, figures abstractes que tanquen el rigor d'un univers jeràrquic, autoritari, vigilat; i la figura més ben travada de la novel·la, una trementinaire que viu apartada de tots i que, com en una recreació de l'estremidor conte de Mario Benedetti *La noche de los feos*, diposita totes les seves esperances en l'adopció d'una ànima paral·lela a la seva, una nena geperuda de l'orfenat que hi ha al poble. Així la novel·la descriu l'ordre d'un món atroç, atapeït de cacics, iniquitats, resignació del poble ras, de capellans que expedeixen certificats de bona conducta, de cremes de llibres, d'exilis interiors, de nous arribistes, de dones que pateixen a la callada i de marginats de soca-rel, sobretot els orfes de l'asil, que veuen com les autoritats els protegeixen d'ells mateixos, esborrant-los la memòria dels seus pares biològics i, és clar, republicans.

Els convidats s'integra al traç compacte de la novel·lística de Teixidor i compleix els designis que ella mateixa s'assigna: "Els pobles tenen una memòria, més llarga i més fonda que la història oficial; és la petita història feta de figures aparentment insignificants, de moments aïllats i irrepetibles". Aquesta novel·la torna a posar de relleu la mestria narrati-

L'escriptor Emili Teixidor. / CONSUELO BAUTISTA

va de Teixidor, capaç de màgies com el *travelling* inicial al llarg d'una taula plena de comensals, una convincent varietat de registres lèxics o plans d'acció super-

posats que redoblen l'emoció del lector. Però *Els convidats* és una novel·la de manteniment, que tira d'ofici, apostant de manera massa còmoda per la contrastada

eficàcia dels artefactes literaris precedents de l'autor i culminant en un tancament eixarçit, pobrament asimètric amb relació al volum moral dels fets descrits.

LLIBRES

La granota alemanya

Pau Dito Tubau

LA BÈSTIA DEL COR

Herta Müller
Traducció de Josep Franco i Laura Almiñana
211 pàgines. 16,90 euros

L'HOME ÉS UN GRAN FAISÀ EN EL MÓN

Herta Müller
Traducció de Ramon Monton Bromera, 2009
130 pàgines. 13,90 euros

El conte més llarg de la primera obra publicada de l'escriptora romana en llengua alemanya Herta Müller, *En terra baixa* (Niederungen, 1984), conté tota mena de records d'infància d'una nena de poble que escolta amb la ma-

teixa curiositat les converses familiars i el discórrer de la vida dels animals. Al final, el rauc nocturn de les granotes li recorda el crit dels avis agonitzants, els pulmons del pare mort, el silenci de la seva família d'emigrants alemanys; i, en somnis, el rauc de les vivències omeses del passat de la mare a Rússia. El conte convoca realitats endurides, però la mirada de la nena és més fascinada que dolguda.

A *L'home és un gran faisà en el món* (*Der Mensch ist ein großer Fasan auf der Welt*, 1986) aquelles mateixes realitats, pobresa, emigració i mort, tenen un estil més ambigu i un to molt més agre: les imatges d'aire expressionista o sense connexió amb els fets narrats, i les conver-

ses escapçades o els comentaris sense resposta dels personatges, conviuen amb uns retrats de persones engolides per l'experiència de la poquesa i la baixesa. La misèria i l'ombra de la Segona Guerra Mundial hi predominen, i el preu per l'emigració del moliner, la dona i la filla protagonistes passa per consentir uns abusos de poder que queden simbolitzats amb uns abusos sexuals consentits. A les escoles ensenyen que el camarada Nicolae Ceaucescu és el pare del país, la República Socialista de Romania; i que la seva dona, Elena Ceaucescu, és la mare de totes les mares.

A *La bèstia del cor* (Herztier, 1994), l'obra que més ha empès el jurat suec del premi Nobel a

concedir-li el premi, la gravetat dels fets narrats és encara més ferotge, però l'estil és molt més concís: els repressors tenen nom, i els seus actes es descriuen sense cap mena d'ambigüitat; l'estat policial es desplega en tota la cruesa, i es projecta sobre tots els estrats de la vida quotidiana; els personatges, un grup de joves estudiants suabis amb esperances diverses, no només són sotmesos a tota mena de vigilàncies i vileses, sinó que no solen estar a l'altura de les circumstàncies. Marxar, fugir o matar-se són les úniques escapatòries possibles; l'aprenentatge de la decepció és gairebé l'únic aprenentatge.

Una noia que se suïcida és el fil conductor d'aquesta novel·la

colpidora, feta a fragments, amb històries retallades i personatges reduïts per les circumstàncies, amb la privació i la pèrdua com a trets compartits per tots. La fortuna fa que alguns puguin fugir, però no sense seqüeles; la mateixa fortuna fa que uns altres es treguin la vida. El llenguatge, en la descripció a trossos del règim totalitari, és el tret definitori: qui té el poder en limita l'ús, i obliga al silenci, i el fa servir de prova incriminària; pels personatges és alhora el símptoma de la por i la covardia, la ridícula de no poder expressar el dolor o de només poder expressar ridiqueses. Si no fos per alguns detalls com ara el fil narratiu, o la conclusió, en què les peripècies dels protagonistes tenen un fons i un final, la novel·la bé podria ser un document o una crònica. L'estil, la forma, la literatura, se subordinen al testimoni i a la denúncia. L'acadèmia sueca no admet la comoditat, i contraataca amb les seves aficions moralitzants.